החושן

לעיתים נדרש המעצב להחליט על הדרך בה יוצג בבול פריט הנתון במחלוקת

לא אחת קיימת מחלוקת בקרב פרשנים וחוקרים לגבי הדרך בה יש להבין את התיאורים המופיעים בכתבי הקודש ובספריהם של היסטוריונים קדומים. במקרים אלו נאלצים מעצבי הבולים לבחור את אחת האפשרויות ולשלב אותה בבול.

סדרת בולים שנייה מן המניין

בשנת 1955 החליט השירות הבולאי להנפיק סדרה חדשה של בולים מן המניין, אשר תחליף את בולי המטבע ששימשו את צורכי הדואר מאז שנת 1948. הוחלט כי בולי הסדרה יוקדשו לתיאור שבטי ישראל, וכי על כל אחד משנים עשר הבולים יופיע הסמל של אחד השבטים. הבחירה בנושא "שבטי ישראל" נועדה להעלות על נס את קיבוץ גלויות העם היהודי למדינת ישראל, אשר הייתה אז בשיאה.

עיצוב הבולים הופקד בידי ג'ורג' המורי, מבחירי המעצבים שפעל במדינת ישראל באותם ימים. הנפקת הבולים הראשונים תוכננה לחודש פברואר 1955, אולם התעכבה מסיבות שונות וארבעת הבולים הראשונים הונפקו ב-8 בנובמבר 1955.

בול שבט לוי

אחד מבולי הסדרה הציג את שבט לוי, השבט שלא זכה לנחלה משלו והופקד על עבודת הקודש בבית המקדש. מעצב הבול בחר מטבע הדברים להציג בבול את החושן, אחד מפריטי הלבוש של הכהן הגדול.

כיצד נראה החושן?

תיאור מלאכת עשיית החושן מופיע בספר שמות, פרק ל"ט. בתיאור מצוין כי החושן היה רבוע ומפורטות האבנים היקרות ששובצו בו:

וַיַּעַשׂ אֶת הַחֹשֶׁן מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר. **רָבוּעַ הָיָה** כָּפוּל עָשׂוּ אֶת הַחֹשֶׁן זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָחְבּוֹ כָּפוּל.

וַיְמַלְאוּ בוֹ אַרְבָּעָה טוּרֵי אָבֶן

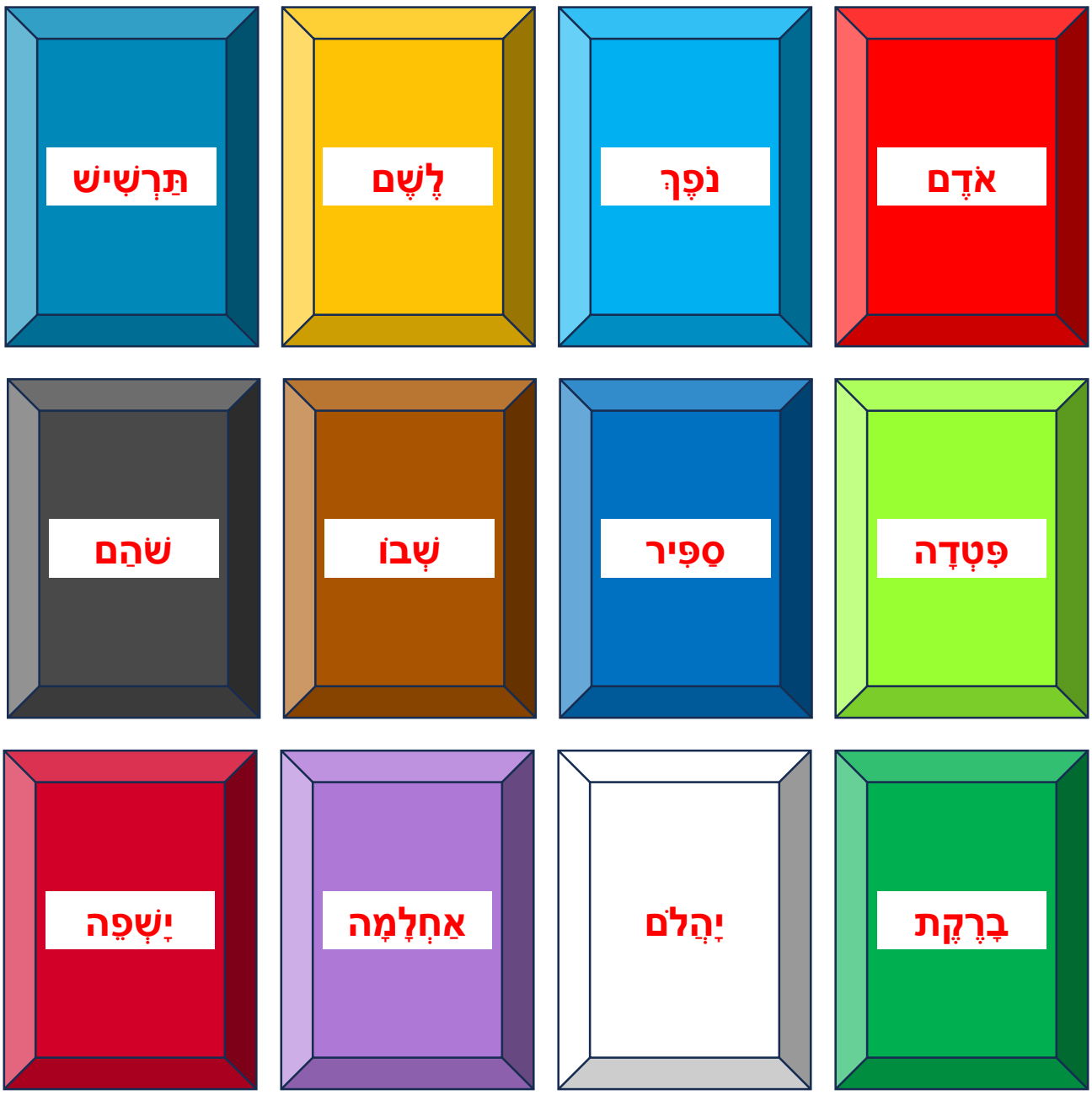
- טוּר **אֹדֶם פִּטְדָה** וּ**בָרֶקֶת** הַטּוּר הָאֶחָד.
- וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי **נֹפֶךְ סַפִּיר** וְ**יָהֲלֹם**.
- וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי **לֶשֶׁם שְׁבוֹ** וְ**אַחְלָמָה**.
- וְהַטּוּר הָרְבִיעִי **תַּרְשִׁישׁ שֹׁהַם** וְ**יָשְׁפֵה**

מוּסַבֹּת מְשֻׁבְּצוֹת זָהָב בְּמִלּוּאָתָם. וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁמֹתָם פִּתּוּחֵי חֹתָם אִישׁ עַל שְׁמוֹ לִשְׁנֵים עָשָׂר שָׁבֶט.

שמות, פרק ל"ט, פסוקים ח' - י"ד

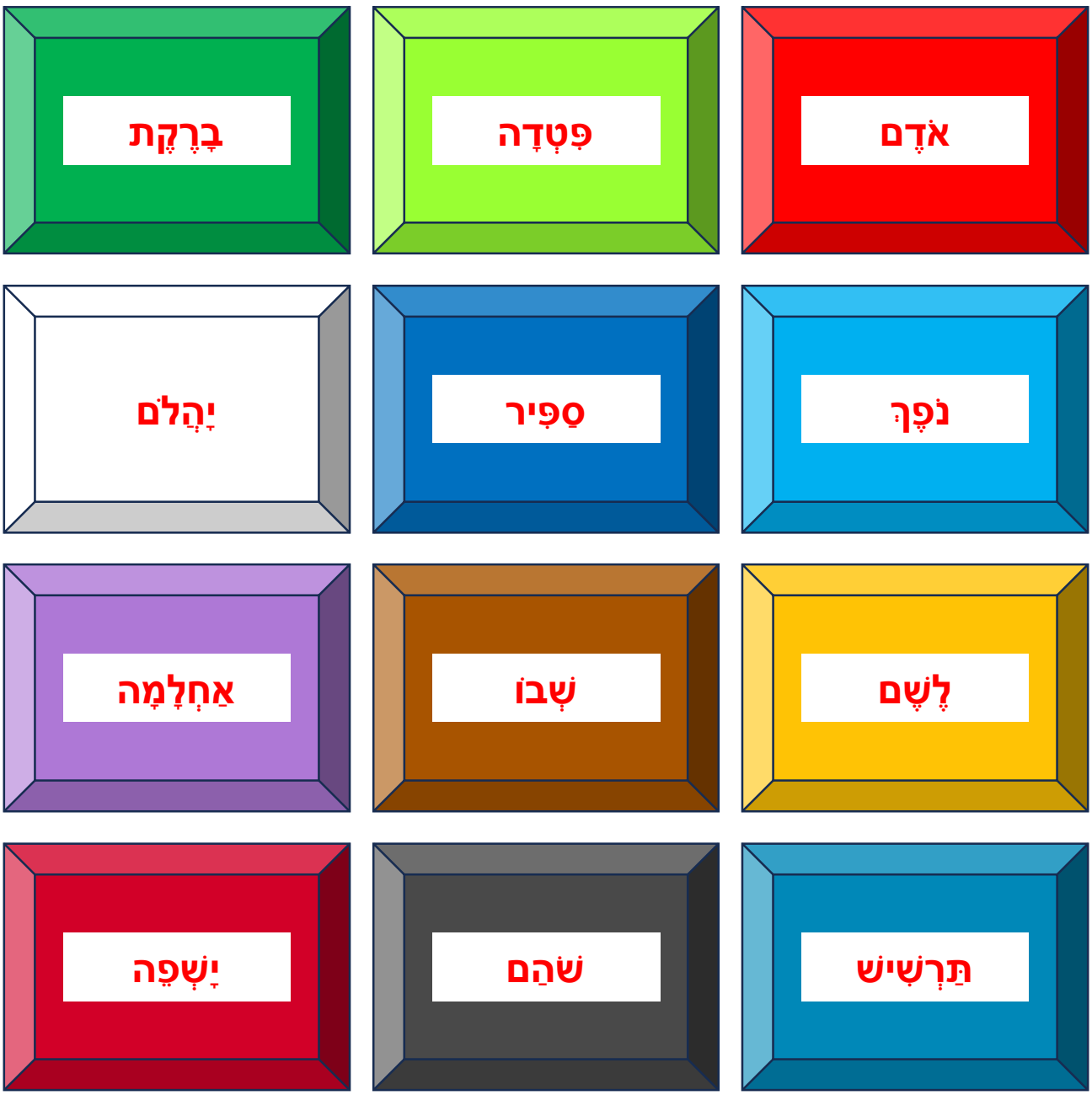
כיצד נראה החושן?

בקרב פרשני המקרא, הן בעולם העתיק והן בדורות האחרונים, נוצרה מחלוקת לגבי הדרך בה שובצו האבנים היקרות בחושן הריבועי. היו מי שטענו כי החושן הורכב משלוש שורות בנות ארבע אבנים יקרות כל אחת המאורגנות בארבעה טורים אנכיים...

כיצד נראה החושן?

והיו מי שטענו כי החושן הורכב מארבע שורות בנות שלוש אבנים יקרות כל אחת. מתכונת זו היא המקובלת על מרבית החוקרים בדורות האחרונים.

כיצד נראה החושן?

המעצב ג'ורג' המורי בחר להציג בבול את המתכונת הגורסת כי החושן הורכב משלוש שורות. למרות שזו דעה לגיטימית שיש לה על מה לסמוך, ניתן למצוא בספרות הבולאית מאמרים המצביעים על העיצוב הזה כשגיאה הסותרת את המקורות, וכי החושן מוצג כשהוא מונח על צידו.

On the 30pr. of this set the High Priest's breastplate, the emblem of Levi, is shown on its side, for this should have four rows of three jewels (see Exodus 28:17), not three rows of four as depicted here.

Irvine & Seshold, Errors in Postage Stamp Design, 1979, p. 89

1955-1956 • 97/108

Emblems of Twelve Tribes

Same remark as stamp YT53: Joseph's sons, Ephraïm and Manasseh are considered two half-tribes. On the 30p stamp, the Levi emblem is misrepresented. The high priest's pectoral plate should be made of four rows of three gems not of three rows of four gems, as required in Exodus 28, 17/21.

1955-1956 • 97/108

Emblèmes des 12 tribus d'Israël

Premièrement, même remarque que pour le timbre Y et T 53 de 1952. Joseph n'étant pas considéré comme une tribu, ses fils Ephraïm et Manasseh sont donc considérés comme deux demi-tribus. Deuxièmement, sur le timbre à 30 prutot, l'emblème de la tribu des Levi est mal représenté. Il s'agit d'une plaque pectorale de grand prêtre. Celle-ci est constituée de 4 rangées de 3 pierres précieuses et non de 3 rangées de 4 pierres (voir Exode 28 - 17/21).

Jean-Pierre Mangin, Errors on Stamps, 1999, p. 388

כיצד נראה החושן?

בשנת 2012 הנפיק השירות הבולאי סדרה שהוקדשה לאבני החושן, ואשר עוצבה על ידי דויד בן-הדור. בשובל הבולים שובצה דמותו של הכהן הגדול כשעל חזהו החושן במתכונת של ארבע שורות בנות שלושה אבנים כל אחת.

מה היה כתוב על אבני החושן?

על פי התיאור בספר שמות נרשם שמו של אחד השבטים על כל אחת מאבני החושן.

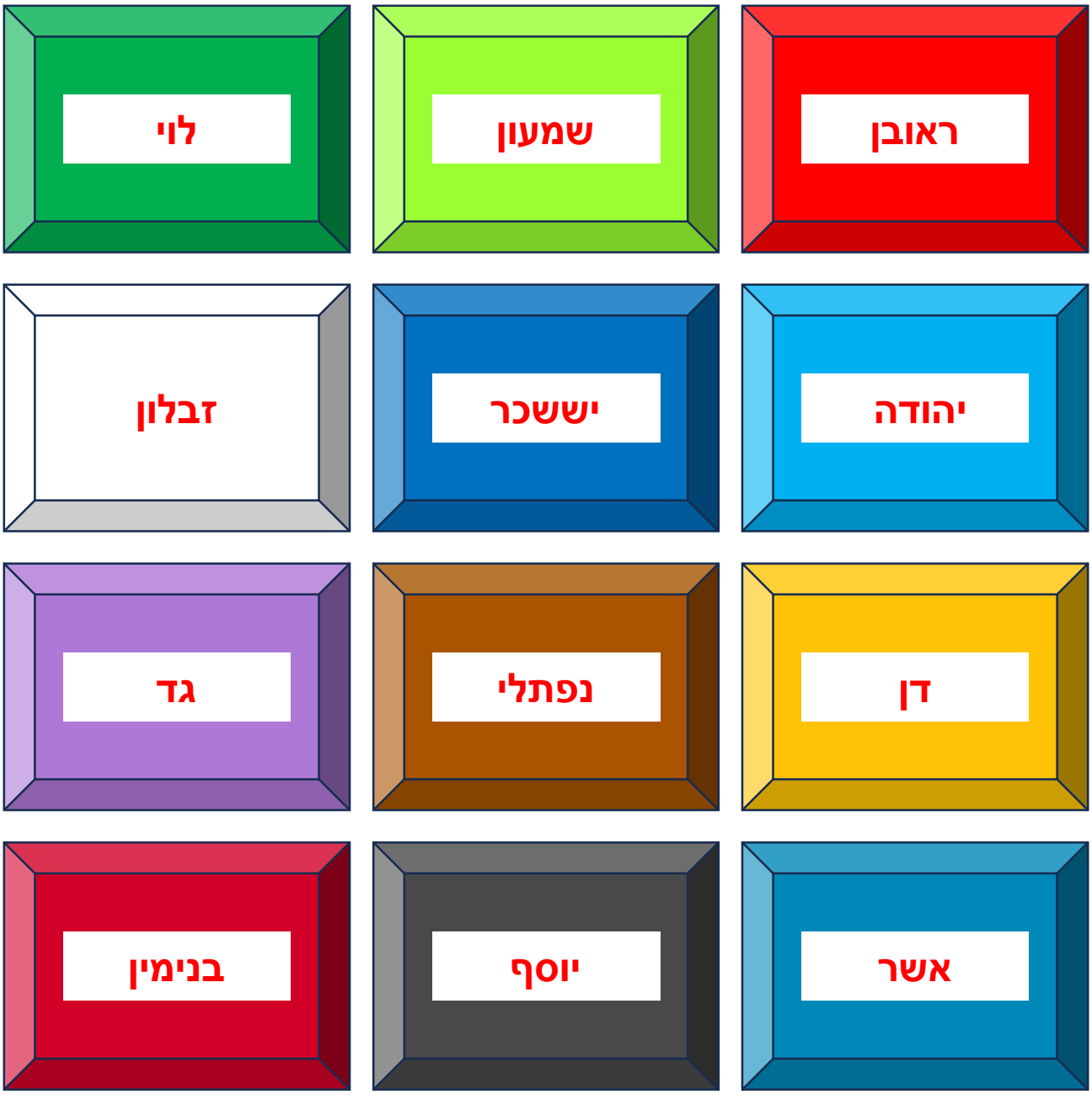
וְהָאֲבָנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עַל שְׁמֹתָם פִּתּוּחֵי חֹתָם אִישׁ עַל שְׁמוֹ לִשְׁנֵים עָשָׂר שָׁבָט.

שמות, פרק ל"ט, פסוק י"ד

למה שימשו אבני החושן?

תפקידו העיקרי של החושן היה לשמש כאמצעי לקבלת מסרים מן האלוקים בתגובה לשאלות. על פי הפרשנים, האותיות החרוטות על אבני החושן, המכונה בשם "האורים והתומים", זהרו או הובלטו במענה לשאלה ששאל הכהן הגדול.

למה שימשו אבני החושן?

הפרשנות הזו על הדרך בה נמסרו תשובותיו של האל לשאלות הכהן הגדול עוררה קושי בפני חכמי התלמוד שעסקו בנושא. אם בוחנים את מגוון האותיות המרכיבות את שמות השבטים מגלים כי לא כל אותיות האלף-בית מיוצגות באבני החושן. כיצד יכול היה הכהן הגדול לקבל תשובה הכוללת את אחת האותיות החסרות?

א	-	ראובן	ל	-	לוי
ב	-	ראובן	מ	-	שמעון
ג	-	גד	נ	-	ראובן
ד	-	יהודה	ס	-	יוסף
ה	-	יהודה	ע	-	שמעון
ו	-	ראובן	פ	-	נפתלי
ז	-	זבולון	צ	-	
ח	-		ק	-	
ט	-		ר	-	ראובן
י	-	לוי	ש	-	שמעון
כ	-	יששכר	ת	-	נפתלי

למה שימשו אבני החושן?

בדיון המופיע במסכת יומא של התלמוד הבבלי מובעת התמיהה לגבי העדרן של אותיות מסוימות מאבני החושן.

> והא לא כתיב בהו צד"י אמר רב שמואל בר יצחק אברהם יצחק ויעקב כתיב שם והא לא כתיב טי"ת אמר רב אחא בר יעקב שבטי ישורון כתיב שם

תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף ע"ג, עמוד ב'

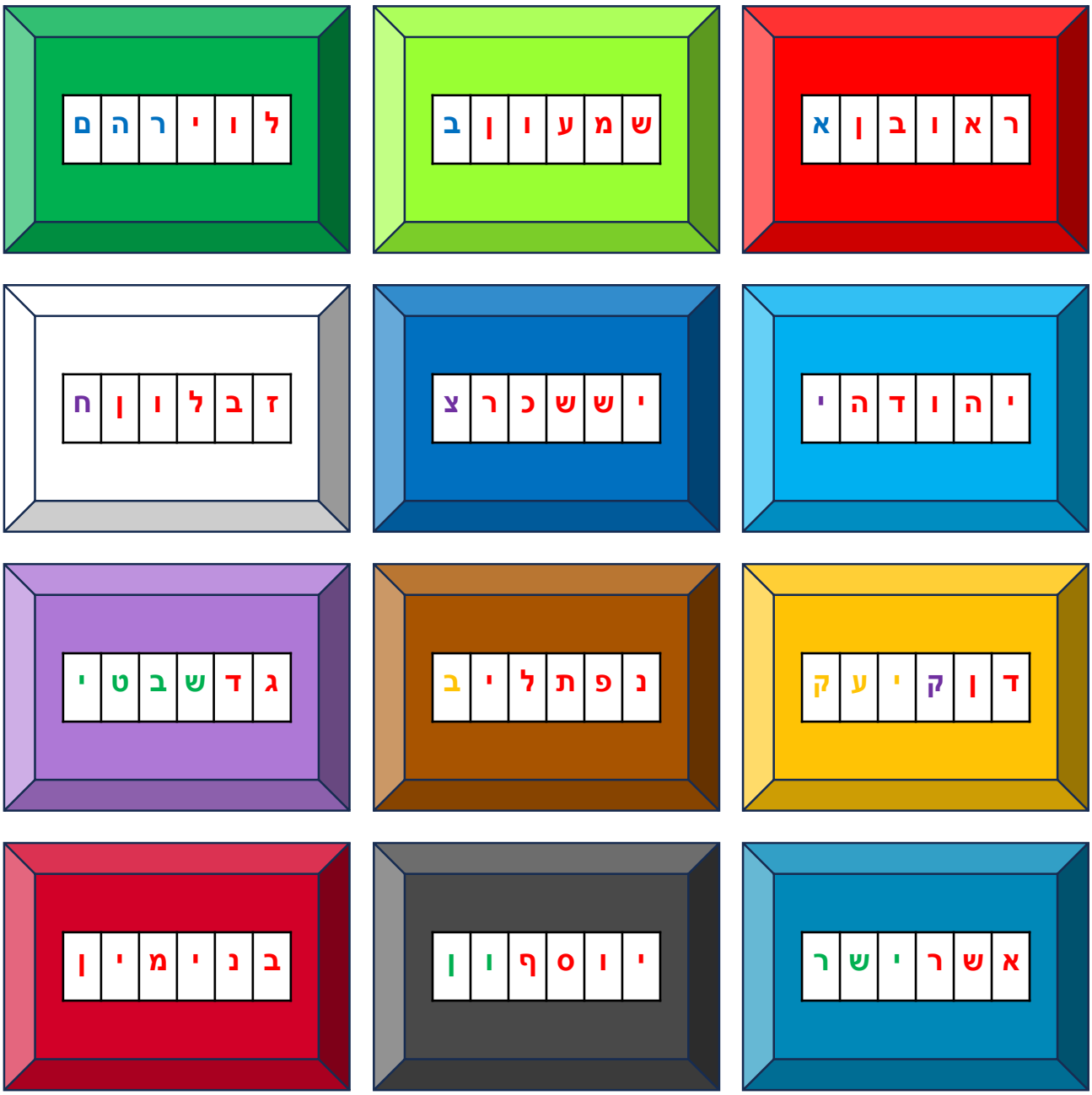
ובתרגום לעברית מודרנית:

> והרי לא כתובה בו האות "**צ**"? אמר רב שמואר בר יצחק: "**אברהם**, **יצחק** ו**יעקב** כתובים שם". והרי לא כתובה האות "**ט**"? אמר רב אחא בר יעקב: "**שבטי ישורון** כתובים שם".

טענו חכמי התלמוד המצוטטים בדיון כי באבני החושן נחקקו, בנוסף לשמות השבטים, מילים נוספות שהכילו את האותיות החסרות.

למה שימשו אבני החושן?

על פי המסורת נחקקו על כל אחת מאבני החושן שש אותיות. בנוסף לשמות השבטים נרשמו שמות האבות (**אברהם**, **יצחק**, **יעקב**) והמונח "**שבטי ישרון**". המילים הנוספות שובצו בהדרגה באבנים בהן היו פחות משש אותיות והשלימו את הכיתוב שעל האבן.

למה שימשו אבני החושן?

כאמור, המילים הנוספות שהתווספו על פי המסורת לשמות השבטים שעל אבני החושן, השלימו את ייצוג כל 22 אותיות האלף-בית, ואפשרו לקבל את תשובות האלוקים בצורה ברורה ומדויקת.

א	-	ראובן	ל	-	לוי
ב	-	ראובן	מ	-	שמעון
ג	-	גד	נ	-	ראובן
ד	-	יהודה	ס	-	יוסף
ה	-	יהודה	ע	-	שמעון
ו	-	ראובן	פ	-	נפתלי
ז	-	זבולון	צ	-	יצחק
ח	-	יצחק	ק	-	יצחק
ט	-	שבטי	ר	-	ראובן
י	-	לוי	ש	-	שמעון
כ	-	יששכר	ת	-	נפתלי